

Дорофєєва М.С., к. філол. н., доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПОСТНЕКЛАСИЧНИЙ ТИП НАУКОВОЇ РАЦІОНАЛЬНОСТІ У СИНЕРГЕТИЦІ ПЕРЕКЛАДУ

Статтю присвячено законам постнекласичного типу наукової раціональності у синергетиці спеціального перекладу. Розглянуто реалізацію постнекласичного типу наукової раціональності у перекладі на прикладі виправлення оригіналу у множинних транслятах науково-технічного тексту. Доведено необхідність внесення виправлень у текст спеціального перекладу за критерієм соціальних санкцій та практичних наслідків.

Ключові слова: *постнекласичний тип наукової раціональності, синергетика спеціального перекладу, критерій соціальних санкцій, суб'єкт дослідження, об'єкт дослідження, засоби дослідження.*

Первинними теоретичними засадами дослідження у синергетиці перекладу можуть слугувати принципи філософії науки. Розглядаючи наукові революції в історії науки, академік В.С. Стьопін робить висновок про існування чотирьох типів наукової раціональності, що змінювали не тільки нормативну структуру наукового дослідження, а і самі філософські підвалини науки. Учений виділяє: (а) дисциплінарну класичну науку; (б) дисциплінарно організовану класичну науку; (в) некласичний тип науки; (г) постнекласичний тип наукової раціональності [Степин 2006, с. 315, 325]. **Актуальність** пропонованого дослідження зумовлюється тим фактом, що наведені типи наукового пізнання здатні сформувати методологічну основу для новітнього напряму перекладознавства – синергетики перекладу.

Метою статті є виявлення інструментів аналізу перекладу в синергетичному аспекті для подальшого створення синергетичної методології дослідження перекладу спеціальних текстів.

Заявлена мета охоплює виконання таких **завдань**: 1) описати постнекласичний тип наукової раціональності як елемент дослідницького інструментарію синергетики перекладу; 2) продемонструвати реалізацію постнекласичного типу наукової раціональності на матеріалі перекладу спеціальних текстів; 3) встановити синергетичні закономірності перекладу спеціальних текстів відповідно до постнекласичного типу наукової раціональності та у порівнянні з перекладом художніх текстів.

Об'єкт дослідження становить постнекласичний тип наукової раціональності у спеціальному перекладі.

Предмет розвідки формують особливості реалізації постнекласичного типу наукової раціональності у перекладі спеціальних текстів.

Матеріал дослідження охоплює фрагмент оригіналу німецького науково-технічного тексту, його авторизований переклад-еталон, а також множинні переклади українською мовою, виконані студентами I курсу магістратури Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Постнекласичний тип наукової раціональності асоціюється із четвертою глобальною революцією пізнання і знаменує собою зародження постнекласичної науки, що триває по сьогоднішній день. Як зауважує академік В.С. Стьопін, перехід від класичного до некласичного, а згодом і до постнекласичного типу наукового дослідження був зумовлений кризою настанов класичного раціоналізму, розумінням факту зануреності суб'єкта пізнання до навколишньої дійсності, а також залежності спостерігача від соціальних обставин, що детермінують установки, ціннісні й цільові орієнтації наукових розвідок [там само, с. 320].

На початку XXI століття на зміну дисциплінарно організованій науці висуваються міждисциплінарні форми дослідницької діяльності – комплексні програми наукових досліджень. Можна спостерігати, що науки стають взаємозалежними, утворюючи фрагменти цілісної загальнонаукової картини світу. Коло об'єктів міждисциплінарних досліджень включає не лише відкриті системи, здатні до самоорганізації, а й більш складний тип конструкцій, який належить до *систем, що історично розвиваються*.

Специфіка взаємодії суб'єкта пізнання з такими об'єктами на відміну від попередньої зовнішньо-дистанційної ролі спостерігача полягає у включенні людини до самої системи з можливістю зміни її (системи) вірогідних станів. Залучення активного суб'єкта до тріади відношень «суб'єкт дослідження – засоби дослідження – об'єкт розвідки», а також значне ускладнення об'єктів дослідження приводить до зміни уявлень про методи наукової роботи.

На думку В.С. Стьопіна, постнекласичний тип наукового пізнання розглядається в контексті соціальних умов буття науки та *соціальних наслідків* застосування результатів наукових досліджень [Степин 2006, с. 325]. В межах постнекласичного типу наукової раціональності у тріаді категорій «суб'єкт – засоби/методи/процедури пізнання – об'єкт» враховуються не тільки отримані знання про об'єкт як такий, та/або співвіднесеність цих знань з інструментами дослідження об'єкта, а й їхні відношення до суб'єкта – ініціатора та виконавця розвідки.

У цьому зв'язку В.Г. Буданов підкреслює, що відповідь на запитання про принцип дії об'єкта дослідження залежить від трьох складників: 1) властивостей об'єкта; 2) способу постановки запитання (точки відліку); 3) можливостей розуміння суб'єкта, який запитує (психологічні, професійні, соціальні фактори) [Буданов 2009, с. 47]. Розглянемо схему відношень між суб'єктом, засобами та об'єктом наукової розвідки відповідно до постнекласичного зразка наукової раціональності (див. Схему 1):

Схема 1. Постнекласичний тип наукової раціональності

Як видно зі схеми, три філософські категорії суб'єкта, об'єкта і засобів дослідження утворюють одну систему (С-З-О) взаємозумовлених факторів здійснення наукового експерименту на засадах постнекласичної наукової раціональності. У схематичній формі експлікуються зв'язки факторів наукового пізнання за двома напрямками: 1) зв'язок між внутрішньонауковими та загальносоціальними цінностями й цілями; 2) зв'язок між наведеними цінностями й цілями та власне системою проведення дослідження (С-З-О).

Реалізацію постнекласичного підходу у перекладознавстві можна продемонструвати на матеріалі перекладу спеціальних текстів, користуючись загальними принципами здійснення фахової міжкультурної комунікації. Як ми вже згадували вище, постнекласичний тип наукової раціональності, окрім системи взаємопов'язаних категорій суб'єкта, засобів і об'єкта досліджень, враховує *соціальні наслідки* застосування результатів розвідок. Фактор соціальних наслідків безпосередньо корелює з одним із критеріїв розмежування художніх та спеціальних текстів у перекладознавчій типології жанрів тексту. Цей критерій отримує назву *soziale Sanktion/praktische Folgen* (соціальні санкції/практичні наслідки) й означає результат участі перекладача та реципієнта у фаховій комунікації [Koller 2004, с. 274].

Як відомо, традиційною вимогою до перекладу спеціальних текстів є передача змісту, що включає не тільки відтворення змістового інваріанта оригіналу, а і мовно-стилістичну адекватність ВТ і ЦТ. Серед універсалій спеціального перекладу Г.-Р. Флук наводить критерії фаховості, однозначності, чіткості, ефективності та економії [Fluck 1984, с. 221]. Втім, у практиці спеціального перекладу нерідко виникають прецеденти, коли перекладач змушений корегувати вихідний текст у трансляті, оскільки зміст оригіналу є нелогічним, неповним або незрозумілим.

У свою чергу, художні тексти становлять цілісні автономні утворення, які не залишають перекладачу опцій для виправлень, тому що такі додавання будуть суперечити авторському задуму. Принципова можливість внесення виправлень у транслят спеціального тексту, на відміну від художнього перекладу, зумовлюється кількома факторами.

По-перше, інформація у спеціальних текстах відноситься до фрагментів позамовної дійсності, обмежених відповідною фаховою областю. Зміст спеціального тексту діаметрально відрізняється від індивідуально-авторського фіктивного світу, який перекладач не має права виправляти у художньому перекладі. На думку Г. Штегера, «істина» (die „Wahrheit“) стану справ, представленого у спеціальному тексті, не збігається з «істиною» стану справ, що висловлюється у розмовно-побутовому мовленні, та «істиною», висвітленою в художньому тексті [Steger 1988, с. 290]. В контексті спеціального перекладу також не можна погодитись із висловленням К. Райс, яка стверджує: «*Den Translator (als Translator) interessieren weder objektive Realität noch Wahrheitswerte*» (*Перекладача (як перекладача) не цікавлять ні об'єктивна реальність, ні значення істинності*) [Reiß, Vermeer 1984, с. 26].

Наведена теза не «спрацьовує» для спеціального перекладу, оскільки під час перекладу спеціальних текстів фактори об'єктивної реальності, істинні значення й технічні величини, представлені у вихідних текстах, просуються на перший план,

формуючи інваріант перекладу. Тому сама мета фахової комунікації, у тому числі міжкультурної, що полягає у передачі інформаційного змісту про позамовний фрагмент дійсності, визначає можливість адаптації оригіналу до потреб адресатів.

По-друге, критерій соціальних санкцій/практичних наслідків для певних жанрів тексту (наприклад, інструкцій з експлуатації, юридичних документів, сертифікатів безпеки матеріалу) детермінує необхідність виправлення вихідного тексту в перекладі за умови його очевидної некоректності. З огляду на постнекласичний тип наукової раціональності «виправлення» оригіналу в спеціальному перекладі можуть слугувати прикладом участі суб'єкта у постнекласичній системі наукового пізнання.

Продемонструємо такі зміни на матеріалі оригіналу науково-технічного тексту з аграрної економіки, його авторизованого перекладу, а також множинних транслятів українською мовою, виконаними студентами магістратури Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка [Agrarwirtschaft, с. 139; Аграрна економіка, с. 139]:

<p>1. <i>Solarthermie – Sie produziert aus Sonnenenergie Warmwasser. Die einfachste Form der Sonnenenergienutzung ist die Absorbertechnik. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist. Die Anwärmung des flüssigen Mediums ist hier begrenzt.</i></p>	<p>3.0 <i>Сонячна тепла енергія є джерелом теплої води. Найпростішою формою використання сонячної енергії є поглинальний метод. Сонячні промені потрапляють на темні абсорбуючі поверхні, які приймають енергію та віддають її системі труб з циркулюючою рідиною. В такій системі можливість нагрівання рідини до певної температури обмежена.</i></p>
--	---

В авторизованому варіанті перекладу наведеного фрагмента 3.0 спостерігаємо відсутність структурно-семантичного паралелізму з текстом оригіналу, що виявляється у двох напрямках. З одного боку, в перекладі випущена частина складнопідрядного речення вихідного тексту, а саме – підрядне означальне *das auf der Absorberfläche angeordnet ist* (яка розташована на абсорбуючій поверхні). Згадана трансформація не впливає на основний зміст первинної пропозиції, однак втрачається певна частина інформації про предмет повідомлення, тобто додаткові характеристики поглинальної системи використання сонячної енергії (дані про локальне розташування труб).

З іншого боку, в перекладі можна помітити синтаксичну трансформацію третього речення оригіналу, яку здійснено шляхом заміни синтаксичних ролей через додавання підрядного означального, відсутнього у тексті-джерелі. Так, у вихідному тексті фіксуємо складнопідрядне речення з поширеним атрибутом *die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen* (сонячні промені, які потрапляють на темні абсорбуючі поверхні), однорідними присудками *aufnehmen* (приймає, абсорбує), *abgeben* (віддає) та вже згаданим підрядним означальним *das auf der Absorberfläche angeordnet ist*. Функцію підмета в оригіналі виконує іменник *die Sonnenstrahlen* у складі конструкції поширеного атрибута. Відповідно, присудки *aufnehmen*, *abgeben* відносяться до названого підмета.

Втім, у перекладі бачимо інше розташування головних членів речення: поширений атрибут відтворюється через просте речення *сонячні промені потрапляють на темні абсорбуючі поверхні*. Крім того, однорідні присудки первинної пропозиції *приймає, віддає* входять до складу підрядного означального, відсутнього в оригіналі, й відносяться до іншого члена речення у трансляті – додатка (*темні абсорбуючі*) *поверхні*. Як вже було сказано, первинне підрядне означальне оригіналу в перекладі вилучене. Порівнюючи зміст аналізованого речення у вихідному тексті й трансляті, можна встановити відхилення від первинної пропозиції оригіналу на рівні змістово-фактуальної інформації (фрагмента позамовної дійсності). Інакше кажучи, у цільовому тексті втрачено інваріант перекладу для спеціального тексту – передача змісту повідомлення.

Утім, рішення авторизованого перекладача вважаємо цілком виправданим, оскільки виконавець орієнтувався не на структурно-семантичний паралелізм перекладу з наведеним висловленням оригіналу, а на фактори мети комунікації, ідентифікації позамовної ситуації та опису даної ситуації. Розглянемо приклади відтворення наведеного висловлення у транслятах, виконаних студентами-магістрами (див. 3.1):

<p>3. <i>Solarthermie – Sie produziert aus Sonnenenergie Warmwasser. Die einfachste Form der Sonnenenergienutzung ist die Absorbertechnik. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist. Die Anwärmmung des flüssigen Mediums ist hier begrenzt.</i></p>	<p>3.1. Геліотермальна енергетика – отримання теплої води за допомогою енергії сонця. Найпростішою формою використання сонячної енергії є техніка абсорбування. Сонячні промені потрапляють на темні абсорбуючі поверхні, які вбирають енергію (абсорбують) і передають її на систему труб, по яких тече рідина. Ця система з'єднана з абсорбуючими поверхнями. Нагрівання рідкої речовини є обмеженим.</p>
---	---

Як бачимо, у варіанті перекладу 3.1 подібно до авторизованого перекладу 3.0 відбувається виправлення первинної пропозиції. Перекладач так само використовує підрядне означальне, відсутнє в оригіналі (*які вбирають енергію і передають її на систему труб*), що відноситься до непрямого додатка *абсорбуючі поверхні*, змінюючи предикативну групу вихідного тексту в трансляті. Отже, якщо в оригіналі однорідні присудки *aufnehmen, abgeben* відносились до підмета *die Sonnenstrahlen*, то у перекладі вони входять до складу новоствореного підрядного означального, а функцію присудка у трансляті виконує трансформований дієприкметник із поширеного атрибута вихідного тексту: *auftreffend – потрапляють*.

Отже, робимо висновок, що виконавець перекладу 3.1 прагнув досягти мети комунікації (*пояснення принципу роботи поглинального методу у геліотермальній енергетиці*), а також ідентифікації позамовної ситуації в оригіналі й трансляті за рахунок виправлення хибних причинно-наслідкових зв'язків у вихідному тексті. На нашу думку, перекладач відтворив інваріант перекладу наведеного фрагмента за третім типом еквівалентності В.Н. Комісарова (збереження у перекладі мети комунікації, спільності позамовної ситуації та способу її опису) [Комиссаров 1990, с. 57-61].

Наведемо інший варіант відтворення аналізованої пропозиції оригіналу в студентському перекладі (3.2):

<p>3. Solarthermie – Sie produziert aus Sonnenenergie Warmwasser. Die einfachste Form der Sonnenenergienutzung ist die Absorbertechnik. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist. Die Anwärmung des flüssigen Mediums ist hier begrenzt.</p>	<p>3.2. Геліотермія: під час цього процесу відбувається нагрівання води сонячною енергією. Найпростіший прилад, що використовує сонячну енергію – абсорбер. Темна поверхня абсорбера накопичує (абсорбує) енергію сонячних променів, що потрапляють на неї, та віддає цю енергію розташованому під поверхнею трубопроводу, у якому тече рідина. Рідину всередині, що діє як посередник, можна нагрівати тільки до певної температури.</p>
--	---

У представленому варіанті перекладу 3.2 знову спостерігаємо виправлення первинної пропозиції оригіналу (речення 3), яке перекладач здійснив шляхом смислового перекладу. Відбувається заміна синтаксичних ролей через трансформацію головних частин речення: функцію підмета виконує іменник *поверхня*, що в оригіналі входить до складу поширеного атрибута, а іменник *промені*, який становить у вихідному тексті частину предикативної групи *поширений атрибут+підмет+присудок*, у трансляті стає непрямым додатком. Отже, наведений варіант перекладу 3.2 відрізняється від варіанта 3.1 лише за синтаксичними ролями, у той час як семантичні ролі залишаються однаковими. Відповідно, можна констатувати збіг виправленої пропозиції ВТ (3) у варіантах перекладу 3.1 та 3.2.

Слід зазначити, що більшість студентів-виконавців вдалися до виправлення тексту оригіналу в перекладі, оскільки «відчули» нелогічність первинної пропозиції. У зв'язку з цим наведемо ще кілька прикладів відтворення хибної інформації вихідного тексту у трансляті:

<p>3. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist.</p>	<p>3.3. Темна поглинаюча поверхня всмоктує енергію, яка потрапляє від сонячних променів, абсорбує її і передає до системи труб, у якій циркулює рідина.</p>
--	---

У варіанті перекладу 3.3 так само, як і в попередніх варіантах, спостерігаємо зміну семантичної ролі носія дії з пасивної (пацієнс) в оригіналі на активну (агенс) у перекладі: <...> *поверхня всмоктує* <...>, *абсорбує і передає* <енергію>. Розглянемо ще один приклад:

<p>3. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist.</p>	<p>3.4. Темні поверхні поглинають (абсорбують) енергію сонячних променів й віддають її до системи труб, де циркулює рідина.</p>
--	---

Наведений варіант 3.4. повторює зміну семантичних ролей, яка відбувається у перекладацьких версіях 3.1, 3.2, 3.3, а також в авторизованому перекладі: *поверхні поглинають й* <...> *віддають* <енергію>.

Втім, не всі виконавці здійснювали виправлення первинної пропозиції у перекладі, про що свідчать такі варіанти:

<p>3. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist.</p>	<p>3.5. Сонячні промені, що потрапляють на темну площину абсорберу, несуть в собі енергію (яка абсорбується площиною) та передають її до системи труб з циркулюючою рідиною. Ця система розміщена на площині абсорберу.</p>
--	---

Даний приклад 3.5 можна вважати проміжним варіантом транслята, порівняно із перекладацькими версіями 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, а також авторизованим перекладом. На нашу думку, виконавець лише частково виправляє первинну пропозицію, застосовуючи смисловий переклад: *сонячні промені несуть енергію, яка абсорбується площиною*. Однак інша частина перекладеного речення характеризується структурно-семантичним паралелізмом з оригіналом, що суперечить логіці позамовної ситуації: *сонячні промені несуть <...> енергію <...> та передають її до системи труб*. Наведений варіант перекладу демонструє високий ступінь структурно-семантичної еквівалентності з оригіналом, але він недостатньо враховує фактори мети комунікації та позамовної ситуації, оскільки надає розпливчастий опис технології використання сонячної енергії. Інакше кажучи, частина інваріанта перекладу наведеного тексту в даній перекладацькій версії втрачається.

Наведемо ще один приклад відтворення аналізованої пропозиції:

<p>3. Die auf die dunklen Absorberflächen auftreffenden Sonnenstrahlen nehmen die Energie auf (absorbieren sie) und geben sie an ein flüssigkeitsführendes Rohrsystem ab, das auf der Absorberfläche angeordnet ist.</p>	<p>3.6. Сонячні промені потрапляють на темну абсорбуючу поверхню, поглинають енергію та передають її до трубопровідної мережі з циркулюючою рідиною, яка сполучена з абсорбуючою поверхнею.</p>
--	---

Варіант перекладу 3.6 відзначається найвищим ступенем структурно-семантичного паралелізму порівняно із попередніми варіантами транслятів. Водночас названа версія є найбільш віддаленою від позамовної ситуації, презентованої в оригіналі. Саме орієнтація перекладача на формальну структуру оригіналу без урахування специфіки позамовної ситуації зумовила відсутність виправлення первинної пропозиції за критерієм соціальних санкцій. Тому наведений варіант слід визнати неадекватним, тобто таким, що не відповідає факторам мети комунікації, ідентифікації позамовної ситуації та способу її опису у спеціальному перекладі.

Отже, проаналізувавши відтворення фрагмента науково-технічного тексту в еталоні та перекладах студентів, можна дійти таких висновків:

1. Поряд із авторизованим перекладом у чотирьох із шести перекладацьких версій перекладачі вдалися до виправлення інформації оригіналу. З огляду на критерій соціальних санкцій/практичних наслідків В. Коллера, який набуває особливої ваги у спеціальному перекладі, варіанти перекладу 3.0, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 з «виправленою» пропозицією ми відносимо до вірних перекладацьких рішень. Варіант 3.5 знаходиться на межі між вірним та хибним перекладацьким рішенням, оскільки частина

необхідної інформації у перекладі втрачається. Зрештою, варіант 3.6, який формально відповідає п'ятому найвищому типу еквівалентності за В.Н. Комиссаровим, не можна вважати адекватним перекладом, оскільки не встановлено логічний причинно-наслідковий зв'язок між явищами, презентованими в оригіналі.

2. З огляду на постнекласичний тип наукової раціональності «виправлення» інформації оригіналу в перекладі може слугувати яскравим прикладом участі суб'єкта у науковому пізнанні згідно із тріадою відношень «суб'єкт – засоби – об'єкт дослідження». Відповідно до принципів постнекласичного типу наукових розвідок суб'єкт бере активну участь у дослідженні об'єкта і вносить свої корективи у перебіг дослідницького процесу, які впливають на результат.

3. У постнекласичному типі наукової раціональності всі категорії системи пізнання взаємозумовлені та включені до пізнавального процесу. Суб'єкт не ізольований від об'єкта і засобів його дослідження, а безпосередньо занурений у мінливий розвиток досліджуваного явища.

4. Розгляд постнекласичного типу наукової раціональності, екстрапольований на теорію перекладу, дозволяє стверджувати, що філософські категорії «суб'єкт», «об'єкт», «засіб», «цінність» можуть слугувати одиницями глибинного рівня аналізу перекладацького процесу. Згадані елементи утворюють набір прототипних категорій, своєрідний протоінструментарій аналізу перекладу в синергетичному аспекті, формуючи основу синергетичної методології дослідження спеціального перекладу.

Перспективою подальших досліджень може слугувати вивчення принципів аутентичної синергетики в контексті теорії спеціального перекладу, зокрема, принципу емерджентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Буданов В.Г.* Методология синергетики в постнекласической науке и в образовании / В.Г.Буданов. – М.: Изд-во ЛКИ, 2009. – 240 с.
2. *Комиссаров В.Н.* Теория перевода (лингвистические аспекты) / В.Н.Комиссаров. – М.: Высш.шк., 1990. – 253 с.
3. *Степин В.С.* Философия науки. Общие проблемы: учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / В.С.Степин. – М.: Гардарики, 2006. – 384 с.
4. *Fluck H.-R.* Fachdeutsch in Naturwissenschaft und Technik. Einführung in die Fachsprachen und die Didaktik/Methodik des fachorientierten Fremdsprachenunterrichts / H.-R.Fluck// Deutsch als Fremdsprache. – Heidelberg, 1984. – 308 S.
5. *Koller, Werner.* Einführung in die Übersetzungswissenschaft / W. Koller. – Wiebelsheim: Quelle & Meyer Verlag, 2004. – 343 S.
6. *Reiß, Katharina, Vermeer, Hans.* Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie / K.Reiß, H.Vermeer // Linguistische Arbeiten. – №147. – Tübingen, 1984.
7. *Steger, H.* Erscheinungsformen der deutschen Sprache / H.Steger // Deutsche Sprache. – №16. – 1988. – S. 289-319.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. *Agrarwirtschaft* – Grundstufe Landwirt. Lehr- und Arbeitsbuch für berufsbildende Schulein 2 Bänden. – Bd. 1. – BLV Buchverlag GmbH & Co. KG, München, 2007. – 630 S.
2. *Аграрна економіка*. – Фермер: базовий рівень. – Т.1. – Підручник і робоча книга для професійно-освітніх закладів у двох томах (авторизований переклад і ліцензоване видання підручника з аграрної економіки). – Київ: ПП «ІНТАС», 2013. – 615 с.

*Дорофеева М.С., к. филол. н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

ПОСТНЕКЛАССИЧЕСКИЙ ТИП НАУЧНОЙ РАЦИОНАЛЬНОСТИ В СИНЕРГЕТИКЕ ПЕРЕВОДА

Статья посвящена законам постнеклассического типа научной рациональности в синергетике специального перевода. Рассмотрена реализация постнеклассического типа научной рациональности в переводе на примере исправления оригинала в множественных транслятах научно-технического текста. Доказана необходимость внесения исправлений в текст специального перевода по критерию социальных санкций и практических последствий.

Ключевые слова: *постнеклассический тип научной рациональности, синергетика специального перевода, критерий социальных санкций, субъект исследования, объект исследования, средства исследования.*

*Dorofeyeva M.S., PhD., Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

POSTNONCLASSICAL SCIENTIFIC RATIONALITY IN SYNERGETICS OF TRANSLATION

The article is devoted to synergetic principles of postnonclassical scientific rationality in specialized translation. Realization of postnonclassical scientific rationality in specialized translation on example of the source text' correction in multiple translations was looked upon. The necessity of making corrections in the target technical text accordingly with the special criterion of social sanctions was proved.

Key words: *postnonclassical scientific rationality, synergetics of translation, criterion of social sanctions, research subject, research object, research instrumentarium.*

УДК 811.111'42

*Єфименко В.А., к. філол. н.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ*

КРОС-МОДАЛЬНА КОГЕЗИЯ В КІНОФІЛЬМІ

У статті розглядається такий вид мультимодального дискурсу, як кінофільм. На прикладі кінофрагменту виокремлюються два типи когезивних ланцюжків, які взаємодіють між собою, утворюючи наративну когерентність фільму. Елементи когезивних ланцюжків (персонажі, об'єкти та дії) виражені крос-модально, тобто за допомогою візуальних, вербальних і звукових засобів.

Ключові слова: *когезія, мультимодальний дискурс, кінодискурс, модус, когезивні ланцюжки.*

Значення у кінофільмах утворюється завдяки комплексній і когерентній комбінації модальностей, таких як слова, зображення, звуки, дії, певні технічні прийоми